

INKORNING KATEGORIAL TUSHUNCHA MAQOMI

Vositov Valijon Abduvaxobovich
filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Qo‘qon universiteti Andijon filiali
E-mail: 4496109@mail.ru Tel: 934496109

Annotatsiya: *Tilning grammatik tizimida inkor muhim semantik-polarlik hodisasi sifatida namoyon bo‘ladi. Inkor orqali voqelikdagi narsa-hodisalar mavjud emasligi, sodir bo‘lmaganligi yoki qarama-qarshi holati ifodalanadi. Shuning uchun ham inkor nafaqat mantiqiy tushuncha, balki tilning grammatik kategoriya sifatida mustaqil o‘rganiladigan hodisasidir. Ushbu maqolada inkorning kategoriyal tushuncha maqomi, uning grammatik darajalardagi ifodalanishi va funksional vazifalari haqida so‘z yuritiladi.*

Kalit so‘zlar: *inkor, тил элементи, оппозиция, семантик компонент, майл, нисбат парадигмаси, инкор формаси, грамматик категория, бинар, детерминация, актуал бўлиниш, субстанция, эмоционал, социал аспект.*

КАТЕГОРИЧЕСКИЙ КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ СТАТУС ОТРИЦАНИЯ

Воситов Валижон Абдувахобович
доктор филологических наук, профессор
Андижанский филиал Кокандского университета
E-mail: 4496109@mail.ru Тел: 934496109

Аннотация: *В грамматической системе языка отрицание проявляется как важное семантически-полярное явление. Через отрицание выражается отсутствие, нениличие или противоположное состояние вещей и явлений в действительности. Таким образом, отрицание – это не*

только логическое понятие, но и самостоятельно изучаемое явление языка как грамматическая категория. В данной статье рассматривается статус отрицания как категориального понятия, его выражение на грамматических уровнях и функциональные функции.

Ключевые слова: отрицание, языковой элемент, оппозиция, семантический компонент, наклонение, парадигма отношения, форма отрицания, грамматическая категория, бинарность, определение, тематическое членение, субстанция, эмоциональный, социальный аспект.

THE CATEGORICAL CONCEPTUAL STATUS OF NEGATION

Vositov Valijon Abduvahabovich

DSc in Filology, Professor

Andijan branch of Kokand University

E-mail: 4496109@mail.ru Contact phone: 934496109

Annotation: *In the grammatical system of the language, negation is manifested as an important semantic-polarity phenomenon. Through negation, the absence, non-occurrence, or opposite state of things and phenomena in reality is expressed. Therefore, negation is not only a logical concept, but also an independently studied phenomenon of the language as a grammatical category. This article discusses the status of negation as a categorical concept, its expression at grammatical levels, and its functional functions.*

Key words: *negation, language element, opposition, semantic component, inclination, ratio paradigm, negation form, grammatical category, binary, determination, topical division, substance, emotional, social aspect.*

KIRISH

Yaqin-yaqinlargacha inkor kategoriyasiga ta’rif berishda olimlar mantiqiy va psixologik nuqtayi nazarda turganlar. Ko’pchilik taniqli dunyo tilshunoslarining

fikricha, tildagi inkor kategoriyasi o'zining tub mohiyati va ma'no majmuasiga ko'ra mantiqiy inkordan keng va mufassalroqdir, degan fikrni aytmoqdalar. Buning natijasi o'laroq tildagi inkorni mantiqiy va psixologik inkordan farqlash uchun tilshunos olimlar inkorning grammatik ma'no mohiyatini aniqlashga o'z e'tiborini qaratganlar.

Inkorning grammatik ma'no mohiyati esa gap bo'laklari o'rtasida sintaktik bo'lishsizlik aloqalarining mavjudligida namoyon bo'ladi. Bunday paytda gap bo'laklari o'rtasida ularni ma'no nuqtayi nazaridan birlashtiruvchi aloqa bo'lmaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Inkor kategoriyasining kategorial tushuncha maqomi masalasi shu mavzuda tadqiqot olib borgan tilshunos olimlarning e'tiborida bo'lgan. Inkorning kategorial tushuncha maqomi masalasini o'rganishda hind-yevropa va turkiy tillar manbalari asosida izlanishlar olib borgan bir qator tilshunoslarning (Yu.S.Stepanov, T.V.Buligina, Sh.Balli, S.R.Raximov, D.E.Lutfullayeva) xizmatlari katta.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Inkor ma'nosining ifoda formasi, har qanday til elementi kabi o'zga bir forma bilan qarama-qarshi qo'yilganda namoyon bo'ladi. Oppozitsiyada obyektiv dunyo elementlari farqlari hamda tilning ichki farqlari (misol uchun, birikuv qoidasi) gavdalanadi. Kontekstdan tashqarida olingan til formalarini o'zaro taqqoslash ularning asosiy paradigmatic ma'nolari xususidagi tasavvurni shakllantiradi. Misol uchun, *biz aytmayapmiz* va *aytmaganmiz* formalarida inkor harakatining nutq davriga nisbatan hozirgi va o'tgan zamonga tegishli ekanini sezish mumkin. Bu esa ushbu formalarning birlamchi paradigmatic ma'nolari sifatida aks etadi. Biroq ushbu formalarning o'zini boshqa bir formalarga taqqoslaganda, *–yapmiz* fleksiyasining bir xil emasligining o'zida bir qator xususiy ko'rinishdagi ma'nolar, semantik komponentlarni, semalarni mujassamlashtirganining guvohi bo'lamiz. Jumladan, *(biz) aytmayapmiz* – *(men) aytmayapman* ga taqqoslaganda ko'plikni ifoda etayotgani ko'zga tashlanadi, *(siz) aytmayapsiz* formasiga taqqoslaganda I-shaxs mayli *aytmaylik* formasiga

solishtirilganda aniqlik mayli ma'nosi ajratiladi. Shunday qilib (*biz*) *aytmayapmiz* formasida –*yapmiz* qo'shimchasi *I shaxs + ko'plik + hozirgi zamon + aniqlik mayli* ma'nolarini mujassamlashtiradi. Xuddi shunday holatni fe'l nisbatida inkorning aks etish tarzida kuzatamiz. Jumladan, *Dehqonlar yerni haydadilar – Dehqonlar yerni haydamadilar*.

Ayrim paytlarda inkor ma'nosi nisbat paradigmasini to'la qamrab olganining guvohi bo'lamiz. Nisbat bilan bir qatorda, modallik doirasida ham inkor markerli oppozitsiyaga ega bo'ladi. Jumladan, *aftidan, u kelmas → She might not come* va boshqalar. Har qaysi inkor formasi oppozitsiyada qancha o'zini namoyon qilgan bo'lsa, o'shancha semani o'zida mujassamlashtiradi. Inkor formalarini taqqoslay turib, har qaysi juftlik uchun xos bo'lgan oppozitsiyalar majmuasini ochib berishimiz mumkin. Oqibatda, har qaysi forma uchun xos bo'lgan semantik formulani aniqlashning imkoni tug'iladi. Har qanday grammatik kategoriya shakl va ma'no yaxlitligidan iborat. Grammatik kategoriya mazmuni, grammatik ma'no muayyan ifoda vositalari yordamida so'zlar yoki gaplarning butun bir turkumlarida namoyon bo'luvchi umumlashgan ma'nodir. Grammatik ma'noda predmetlik, belgi, munosabatlar, shart va nutq harakatining yo'naltirilganligi, ba'zan esa so'z va so'z birikmalari alomatlari o'z aksini topadi. Inkorning grammatik ifoda vositalari morfologik yoki sintaktik ko'rinishda bo'lishi mumkin. Shunga ko'ra, grammatik kategoriya morfologik yoki sintaktik kategoriya hisoblanadi. Har qanday grammatik kategoriya asosida forma va ma'nolar oppozitsiyasi yotadi [8: 212, 227; 9: 5, 97]. Ikki subkategoriya o'zaro taqqoslanish xususiyatiga ega bo'lsa, oppozitsiya binar ko'rinishda bo'ladi, aksincha, ko'p miktordagi forma va ma'nolar taqqoslansa, oppozitsiya ko'p o'rinli ko'rinish kasb etadi. Shunga ko'ra grammatik kategoriya binar hamda ko'p o'rinli ko'rinish kasb etadi. Binarlik grammatik kategoriya mavjudlashuvining minimal shartidir. Binar oppozitsiyaga o'zbek tilida son kategoriyasi (birlik / ko'plik), ko'p o'rinliga rus tilidagi rod kategoriyasi (mujskoy / jenskiy / sredniy) kiradi.

Ma'lumki, grammatik kategoriya nolingvistik borliq bilan aloqada bo'ladi. Odatda, bu jarayon uch xil ko'rinishda kechadi. Mazmunli obyektiv kategoriyalar

o'z ma'nolarida so'zlovchi nuqtai nazariga bog'liq bo'lmagan holda obyektlar xususiyatlari va munosabatlarini aks ettiradi. Son, jonli otlardagi rod, sabab munosabatlarini ifodalovchi sintaktik kategoriyalar shular jumlasiga kiradi. Mazmunli subyektiv–obyektiv kategoriyalar so'zlovchi nuqtayi nazaridan obyektlar jihatlari va munosabatlarini aks ettiradi. Shaxs–son, absolyut zamon, mayl, modallik, tinglovchining xabardorlik, voqiflik darajasini belgilovchi determinatsiya, aktual bo'linish, savol va boshqa kategoriyalar shular jumlasiga mansub.

Inkor kategoriyasi doirasida bir tomondan, tushunchalar inkori (substansiya, tavsif, harakat), ikkinchi tomondan, gap inkori farqlanadi. Gap inkori doirasida umumiy inkor va bo'laklashgan inkor ajralib turadi. Umumiy inkor gap mazmunining tema-rema munosabatidagi yaxlit mazmunni qamrab olsa, bo'laklashgan inkor faqat alohida gap bo'lagi doirasidan (kesimdan) tashqarida sodir bo'ladi. Bularning hammasi sintaktik sathda kuzatiladi. Bundan tashqari, sof inkor hamda modal inkorni farqlash mumkin: *U aytmadi – U aytgisi kelmadi; He didn't say – he couldn't say*. Demak, gapdagi bu alomatlar inkorni kommunikativ sintaksis ko'lamida kuzatish zaruriyatiga ishora etadi.

Gapning kommunikativ kategoriyalari nutq harakatining turli aspektlarini aks ettiradi. Ushbu kategoriyalar qatoridan shaxs-son, zamon va tus, modallik, tasdiq va inkor, kommunikativ maqsadli ko'rsatma, axborot ko'rsatmasi, nutqning emotsional va sotsial aspektlari joy oladi. Ular orasida inkor maxsus kategoriya sifatida alohida o'rin egallaydi. Gapning kommunikativ kategoriyalari morfologik, pozitsion, intonatsion, leksik kabi barcha gap ichki vositalari orqali ifoda etiladi. Sintaksisning ba'zi kategoriyalari shaxs-son, zamon, determinatsiya bilan o'zaro bog'lanadiki, ular ushbu kategoriyalarning yadrosi vazifasida keladi va keng semantikaga ega bo'ladi [1: 32-35].

Inkor gap alohida markerlarga ega bo'lib, maxsus inkorni o'zida mujassamlashtiradi. Inkor gaplar semantik jihatdan tasdiq gaplarga nisbatan ancha murakkab: ular spesifik presuppozitsiyani nazarda tutadi. Masalan, «*Bu ko'cha keng emas*» degan jumlada so'zlovchiga «*Bu ko'cha keng*» deyishgan yoki o'zi

shunday deb hisoblagan tushuncha nazarda tutiladi. Tasdiq va inkor o'rtasida shubha, taxmin oralig'i mavjud. Ular quyidagilarda o'z aksini topadi: otlashgan so'zlarda; *tuyasimon, tuyaga o'xshagan, tuya singari, tuyadek* (bu nursimon allanarsa). Ushbu so'zlar gapni tasdiq ma'nosidan uzoqlashtirib, inkorga yaqinlashtiradi. *Bu dev – Bu devsimon jon zod – Bu dev emas*. Shuningdek, sifat, fe'l–so'zlari orqali: *ko'proq, xuddi, kabi, -simon, -namo* (u bamisoli mast edi), *boshqacha aytganda, xiyol, nihoyat, xullas, shunday deb ayta olinsa* va boshqalar. Aksincha, tilda shunday gaplar borki, ular shubha va taxminni bartaraf etib ishonchni mustahkamlaydi: *Bu bola g'irt tentakning o'zi-ku!* Bular qatoriga *naq, o'zi, aniq, shubhasiz* kabilarni kiritish mumkin. Ushbu so'zlar emotsional alomatlarni ham ifoda etishi mumkin.

Tasdiq va inkor gaplar ifodalanayotgan umumiy ma'noga ko'ra o'zaro yaqinlashishi, inkor formada so'z ushbu so'zning tildagi antonim ma'nosiga yaqin bo'lgan ma'noni ifoda etishi mumkin. Shu boisdan bir tushunchaning o'zi yoki hukm ko'rgazmali sinonim tarzidagi tasdiq yoki inkor forma orqali nomlanadi:

1-jadval

Tasdiq va inkor gaplarning ifodalanayotgan umumiy ma'noga ko'ra o'zaro yaqinlashishuvi

(1) Bu yaxshi (A)	(A') Bu yomon (4)
(2) Bu yomon emas (A' emas)	(A emas) Bu yaxshi emas (3)

(1) va (4) gaplar antonim gaplar hisoblanadi. (1), (2) va (3), (4) gaplar esa sinonim gaplar hisoblanadi. Ammo bu o'rinda muayyan tafovut mavjud. (3) gap sifat orqali ifodalangan xususiyatni inkor etadi, lekin ijobiy mazmun qanday ekani noaniq qolmoqda (bu, ehtimol, o'rtachadir). (4) gapda nafaqat «yaxshi» tushunchasi alomatlari inkor etiladi, shuningdek, ular «yomon» tushunchasi ma'lum alomatlari bilan almashtiriladi.

Sintaktik sathda ishtirok etuvchi inkor ifoda vositalari xilma-xil. Inkor markerlariga ega inkor gap asosiy sintaktik vosita hisoblanadi. Bular qatoriga o'zbek tilida *-ma-, emas, yo'q, na...na*, ingliz tilida *not, no, neither...nor* kabilar kiradi. Inkor qo'shimcha vositalariga inkor semasi quyidagilarda ifodalanuvchi tasdiq gaplar kiradi:

a) soʻz tarkibida morfologik ifodasini topgan prefikslar, suffikslar yordamida: *besabr* (bu besabr-uning sabri yoʻq - u sabrsiz); *notekis*, *betartib*, *ishsiz*, *matonatsiz*; *impossible* (it's impossible-it's not possible), *impolite*, *irregular*, *unlike*;

b) yordamchi soʻz orqali: *yoʻq* (toqati yoʻq kishi – toqatsiz kishi toqati qolmagan kishi) (majoli yoʻq kishi-majolsiz kishi-majoli qolmagan kishi); *no* (*he has no patience-he is impatient*);

v) leksik vosita orqali, antonim juftlikning bir boʻlagi orqali: *men inkor etaman—men tan olmayman*; *harakatim zoye ketdi-harakatim behuda ketdi-harakatim samarasiz ketdi*. *Tashlandiq joy—qarovsiz yer*; *unumi kam yer—oʻgʻitlanmagan yer*; *I deny- I don't admit; I refuse-I don't accept*;

g) maxsus leksik iboralar orqali: *fikrdan yiroq*, *men sizni jur'atsiz degan fikrdan yiroqdaman*; *out of question*, *to keep to the point*;

d) soʻzni koʻchma, qarama-qarshi maʼnoda qoʻllash; kesatish, piching kabi troplarda: *Siz xoʻp saxiysiz-da!* (saxiy emas, xasis maʼnosida); *How nice he is!* (he is not nice);

ye) sintaktik konstruksiyalarning koʻchma qoʻllanishi orqali, jumladan ritorik soʻroq orqali: *Kim ham bilardi?-Hech kim bilmaydi*. *Sing at my heart six months at least in vain?* Gipotetik konstruksiya orqali: *Agar yosh boʻlganimda...* (men yosh emasman): *If I were young... (I'm not young)*.

Inkorga nafaqat butun bir hukm yuz tutadi, (toʻliq inkor), shuningdek, ushbu hukm tarkibiga mansublashgan alohida tushuncha (qismlashgan inkor) ham yuz tutishi odatiy hol. Shu munosabat bilan inkor gapga qanday inkor kiritiladi degan masala xususida ikki xil ilmiy qarash mavjud. Birinchi nuqtai nazarga koʻra, mantiqiy asosdan kelib chiqib, inkor gapga kesimning inkor formasida oʻz ifodasini topgan inkor hukmni ifodalovchi vositalar kiradi: “*Ahmad kelmadi. U onasi bilan bu yerdan olis boʻlmagan joyda yashaydi*” tipidagi gap inkor gapga kiritilmaydi. Ikkinchi nuqtai nazarga koʻra sintaktik mezonlardan kelib chiqib inkor gap qatoriga inkor sintaktik jihatdan ifodalangan barcha holatlar kiradi: *-ma-*,

emas, yo‘q, na...na, hech qachon, hech kim va boshqalar. Bunday vaziyatda ikkinchi gap ham inkor hisoblanadi.

Ba’zi tillarda to‘liq va qisman inkor formal jihatdan ko‘p hollarda farqlanmaydi, shuning uchun ikkinchi nuqtai nazarga suyanib ish ko‘rish maqsadga muvofiq bo‘lardi. Ayrim tillarda, jumladan, o‘zbek tilida inkor gaplar strukturasining xilma–xilligi, ularning uslubiy variantlari mavjudligi kuzatiladi. Shuningdek, tillarda jumla va so‘z inkori farqlanadi. Sintaktik nuqtai nazardan butun bir gap inkori hamda gap bo‘lagi inkori o‘zaro ajratiladi. Fe‘lning shaxs-son formasi bilan keladigan inkor bir yoki ikki komponentli bo‘lishi til me‘yoriga xos hodisadir: *U bu sirni aytmadi; U bu sirni aytmay qo‘ymaydi*. O‘z navbatida so‘z inkori bir komponentli bo‘lishi mumkin. Inkor gaplar tarkibida intensifikator so‘zlar ishtirok etadi: *butunlay, umuman, yalpi, aslo, zinhor, tamoman, tugal* va boshqalar.

Shuningdek, *faqat, -gina* (-kina // -qina), *xolos, yolg‘iz* yuklamali sintaktik o‘ramlarda ushbu yuklamalar o‘zi bog‘langan bo‘lakni ajratib ko‘rsatish bilan birga, uning ma’nosiga zid bo‘lgan presuppozitsiyani shakllantiradi [6: 18]: ... *Faqat kattaning roziligi olinsa bas, ...* (Xoldor O. Saylanma. – B. 13).

Birlamchi funksiyasida inkor gaplar umumiy (to‘liq) yoki bo‘lakli (qisman) inkorning ifodasi uchun xizmat qiladi. Umumiy inkor til faktini yaxlit qamrab oladi: *Shuhrat uxlamayapti*. Qisman inkor gap bo‘laklaridan (kesimdan tashqari) biriga mansublanadi: *Alisher Navoiy Haydarobodda tug‘ilgan emas*. Ushbu gap Navoiy Haydarobodda tug‘ilganini inkor etadi. Ajratib ko‘rsatish va taqqoslash orqali qisman inkor yaqqol ajratilishi mumkin: *Kelgan yigit Akbar emas*.

2-jadval

Shakl va funksiyalar monandligi

Inkor formasi	Funksiya
Jumla (kesim yonida)	umumiy inkor
So‘z	qisman inkor

Aksariyat tillarga asimmetriya hodisasi xos. Kesim yonidagi jumla inkori qisman inkorni ham ifoda etishi mumkin. Buning oqibatida bir jumlaning o'zi turli talqinga sabab bo'ladi:

1) *Я не читал эту книгу* (umumiy inkor) - *I didn't read this book*;

2) *Я читал не эту книгу* (qisman inkor) - *I read not this book*.

Odatda, inkor vositasida ifodalangan ma'nolar rang-barang xususiyat kasb etadi. Ularni nutq harakatiga binoan tasniflash mumkin: 1) diktumga mansub va faktning o'zini inkor etuvchi inkor (*Bola u yerda emas* - *The boy is not there*); 2) modusga moyil va so'zlovchi tuyg'usi hamda bilimlariga mansub inkor (*Я не знаю; Я не хочу что бы; I do not know; I do not think*) yoxud suhbatdosh so'zlariga dahldor (noroziligini bildiradi) yoki suhbatdosh harakatlariga aloqador (rad etish, taqiqni ifoda etadi).

Inkor modusga taalluqli bo'lishi mumkin: *Я не знаю, что он уехал* - *I do not know he has left* yoki diktumga: *Я знаю, что он не уехал* - *I know he has not left*. Ushbu jumlalarining mazmuni turlicha. Biroq, modus noreallik modeligini (nofaktitivlik) qo'shuvchi *думать, хотеть, советовать* va boshqalar hukm yoki xohishni ifodalovchi fe'llar orqali ifodalansa, u holda inkor gap mazmuniga ta'sir qilmagan holda pozitsiyasini o'zgartira olishi mumkin: *Я вам не советую туда идти—Я вам советую не идти туда*. Bu o'rinda farq stilistik xususiyat kasb etadi: modusdagi inkor ancha yumshagan xususiyat kasb etadi. Ikkilamchi funksiyada tasdiqning inkor o'rniga qo'llanganiga guvoh bo'lamiz. Bu hodisa polemik inkorda kuzatiladi: *Петр достаточно взрослый – но он моложе чем Мария* (= *он не взрослый*); = *Сказать, что это вас забавляет - кто вам сказал, что это меня забавляет?* (= *это меня совсем не забавляет*). *Who has told you it admires me?- it doesn't admire me*. Polemik inkorda antonimlar (katta-kichik), zidlovchi yuklamalar va bog'lovchilar, so'roq iborolari qo'llaniladi.

Ba'zan inkor tasdiq o'rnida qo'llanadi. Inkor gap tasdiq gapga nisbatan kam aniqlashgan bo'ladi, bu bilan yumshatish, muloyimlik, evfemizm va boshqa alomatlar ifodasi tasdiq gap o'rniga inkor gapning ko'chma ma'noda qo'llanishiga bog'liq bo'ladi:

a) soxta inkor emotsional formadagi tasdiqni ifoda etadi. Ushbu ma'no muayyan fakt aniq ko'rinib turgan chog'da namoyon bo'ladi. Ba'zan bunday vaziyatlarda gapning so'roq, undov formalari qo'llanadi: *Qancha yutuqqa erishmadi shundan buyon!* (Qancha yutuqqa erishdi). *Have I not suffered things to be forgiven?* (= I have suffered);

b) shuningdek, inkor forma tasdiq o'rnida qo'llanadi, chunki ikki antonimdan (A va A') ijobiy ma'noga ega gaplar ancha ko'p qo'llanadi. Qiyoslang: *chin* va *soxta*, *keng* va *tor*; *bad-good*, *coward-brave*; *it's not a bad thing* (it's a good thing); *he's not coward-he's a brave man* va boshqalar. Shu boisdan **A'** atamasida, nomlanishida "**A emas**" formulasiga murojaat qiladilar: *Bu chin emas* (= bu soxta); *Ko'cha keng emas* (= u tor);

v) noto'liqlik, hodisaning noaniqligini aks ettiruvchi inkor evfemizm sifatida tasdiq formada qo'llanadi: *U uncha aqlli emas* (u tentak o'rnida). Shuningdek, iltimosni yumshatib ifodalash uchun ham (so'roq gapda inkor ijobiy javobni nazarda tutadi): *He могли бы мне сказать...; couldn't you pass me the salt, please?*

Inkor konstruksiyalarning leksikalizatsiyasi inkor asosiy so'z bilan birga yagona ma'no yaxlitligini shakllantirgan chog'da sodir bo'ladi: *arzon emas; не дешевый; no smoking, undoubtedly.*

XULOSA

Inkor kategorial tushuncha sifatida norma talablariga bo'ysunadi. Ko'p hollarda inkor ma'no kasb etish uchun birlamchi inkordan, bo'lishli ma'no ifodalashda ikkilamchi inkordan foydalaniladi. Inkori kategoriyasi doirasida tushunchalar, gap inkori ajratiladi.

Gap inkori doirasida umumiy va bo'laklashgan inkor ajralib turadi. Inkori gap alohida markerlarga ega bo'lib, maxsus inkorni o'zida mujassamlashtiradi. Inkori gaplar semantik jihatdan tasdiq gaplarga qaraganda ancha murakkabdir. Tasdiq va inkor o'rtasidagi shubha, tahmin oralig'i otlashgan so'zlarda, sifat, fe'l so'zlarda ko'rinadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. - Москва: Иностр. лит., 1955, - 176 с.
2. Булыгина Т.В. Грамматические оппозиции // Сб. Исследования по общей теории грамматики. - М.: Наука 1968, - С. 175-232.
3. Буранов Дж. Сравнительная типология английского и тюркских языков. – Москва: Высшая школа, 1983. – 267 с.
4. Буров. Форми и значение на съществителното име. В. Търново, 1996. - 241 с.
5. Ёқубов Ж.А. Модаллик категориясининг мантиқ ва тилда ифодаланишининг семантик хусусиятлари. - Тошкент: Фан, 2005 - 223 б.
6. Лутфуллаева Д.Э. Гапнинг семантик – синтактик қурилиш қолипи ва пропозитив структураси ўртасидаги муносабат (ўзбек тилидаги йўқлик-мавжудлик белгилари асосида зидланувчи гаплар мисолида): Филол. фан. д-ри ... дис. автореф. – Тошкент, 2006. – 47 б.
7. Рахимов С. Вопросы структурно - типологической характеристики предложения. – Ташкент: Фан, 1978. - 118 с.
8. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. М.: Наука, 1975. – 298 с.
9. Степанов Ю.С. Имена. Предикаты. Предложения. - Москва: Наука, 1981. – 360 с.